

Z Chicaga do Los Angeles

západní koncepty a studium postsocialistických měst

cíle

- z **Chicaga** do **L.A.**
- paradigmatické **školy**
- paradigmatická **města**
- vývoj **měst**
- vývoj studovaných **témat**
- vývoj **přístupů** ke studiu
- **západní koncepty** v **postsocialistickém kontextu**
- proměny **socialistických** měst v města **kapitalistická**
- popularita **Chicagské školy** a menší zájem o současné **kritické společenskovední perspektivy**

Chicago a Los Angeles

paradigmatická města a školy urbánních studií

- školy s odlišnými **epistemologiemi**
- Chicagská škola **sociální ekologie**
- Los Angeleská škola **kritických** urbánních studií rozkročených od **politické ekonomie** po **poststrukturalismus**
- odlišné přístupy ke studiu měst
- města ve specifické **fázi vývoje**
- Chicago: **moderní industriální město** 1920-1945
- Los Angeles: **postmoderní postindustriální město** 1980-2000
- odlišnost mezi městy

geografie města

- **prostorová struktura měst**
- **principy a mechanismy utváření a proměn prostorové organizace měst**

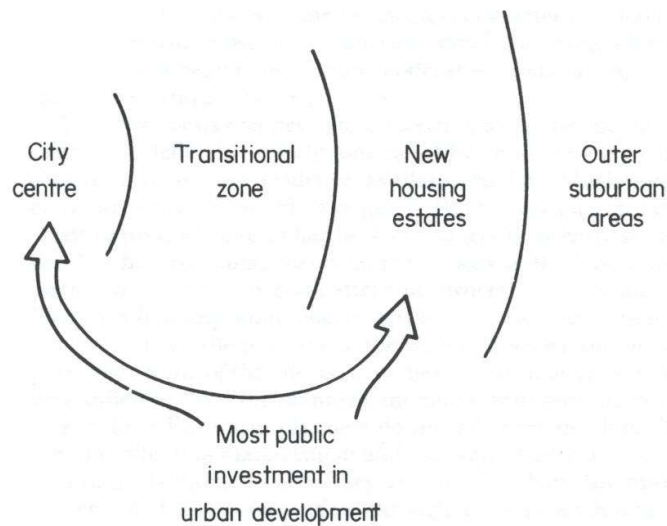
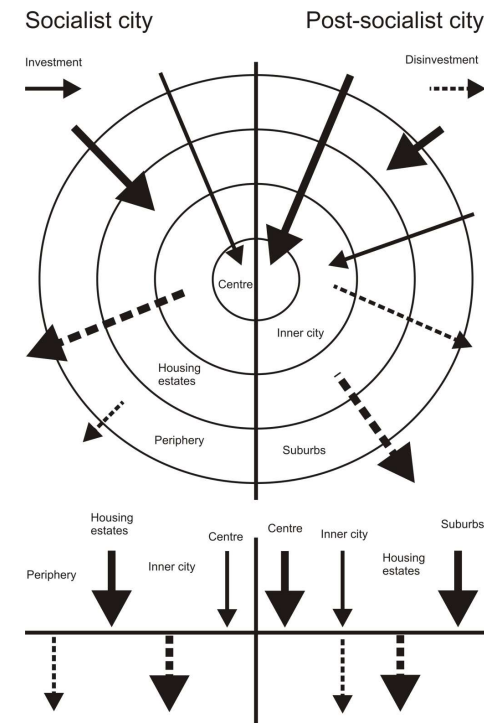

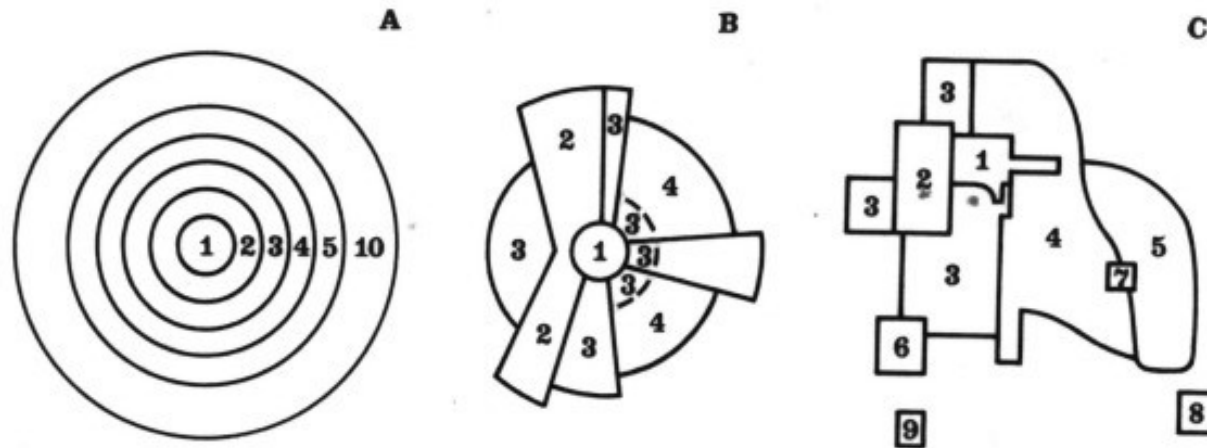
FIG. 7.1 Zones and their shares of public investment

Chicago

Chicagská škola

- Městský způsob života
- Sociální ekologie
- Modely prostorové struktury

městský způsob života

- **Robert Park (1925): „The city: suggestions for the investigation of human behaviour in the urban environment“**
- moderní města vznikla díky **industrializaci** a tržní ekonomice - změny v organizaci výroby a společnosti;
- primární osobní vztahy nahrazují **vztahy sekundární, nepřímé**; sekundární vztahy jsou příčinou sociálních **problémů** ve městech;
- fyzický kontakt je častější, ale **sociální vzdálenost se zvětšuje** / transformuje

městský způsob života

- **Luis Wirth (1938) Urbanism as a way of life**
- **městský způsob života:** anonymita, neosobní a účelové vztahy, zintenzivnění nervové činnosti v důsledku neustálého toku vnějších podnětů, rozum x emoce, fyzický kontakt je častější, ale sociální vzdálenost se zvětšuje
- městský způsob života vyplývá z **přizpůsobování se člověka vnějšímu prostředí**; „město je relativně velké, husté a stabilní osídlení, tvořené společensky heterogenními jedinci“ (Luis Wirth (1938) Urbanism as a way of life)
- **velikost:** anonymita, sekundární kontakty
- **hustota:** vysoká frekvence anonymních kontaktů
- **různorodost:** dělba práce a rolí, narušení tradičních společenských struktur

sociální ekologie

- Město: **uzavřený organismus**, jehož vnitřní život se řídí základními principy sociálního darwinismu
- Vzájemná **soutěž** mezi jednotlivci jako přirozený prostředek formující společnost i prostorové struktury města.
- Prostorová **struktura** města je přirozeným důsledkem výběru lokalit lidmi - schopnější (silnější) si vybírá první v pořadí.
- Na základě koncentrace a segregace skupin obyvatelstva dochází k vytváření **přirozených oblastí**.
- Rozdíly mezi majetnějším a chudším obyvatelstvem nebo mezi jednotlivými oblastmi města jsou vysvětlovány jako přirozený a nevyhnutelný důsledek **evoluce**.

město jako ekologický systém

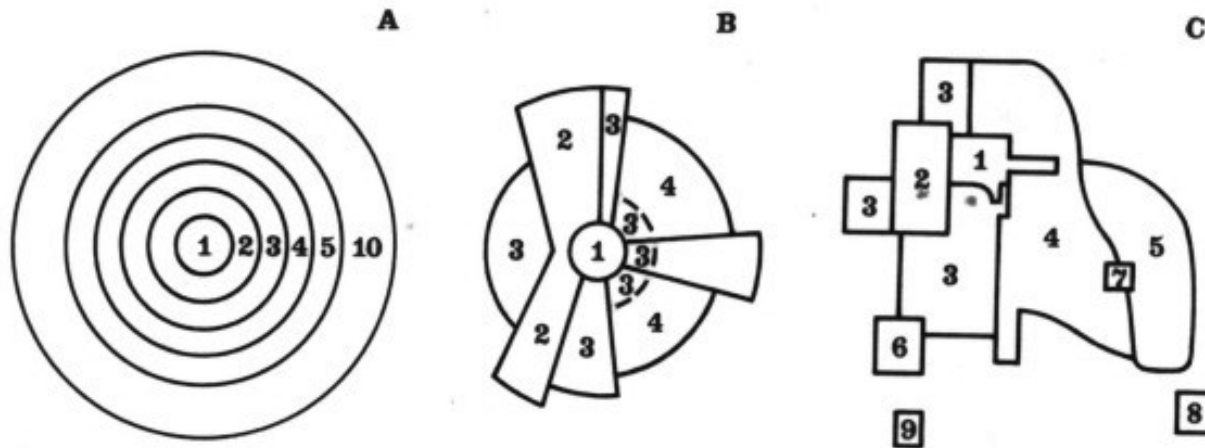
- Ekologický systém města směřuje k **rovnováze**. Její narušení vede k pohybům s cílem nastolení nové úrovně rovnováhy.
- Při procesu přizpůsobování se nové situaci dochází ke stále větší **diferenciaci** funkcí. Ekologický systém se tak vyvíjí od **jednoduchých** ke **komplexnějším** formám vnitřní organizace.
- Dochází k "boji" o umístění v prostoru města - rozmístění funkcí do míst jejich přirozené **lokalizace**. Výsledkem ekologických procesů jsou **přirozené oblasti**.

Musil (1967) Sociologie soudobého města

- **město**: složité územní společenství, lišící se od venkovských obcí společenskou organizací, strukturou a sociálními vztahy
- „město je **složitým sociálním systémem**, který se vyznačuje **rozvinutou dělbou práce** a velkou **hustotou** obyvatelstva, jež je sociálně velmi **různorodé**, nezabývá se zemědělstvím a vytvořilo si soustavu interakcí, charakterizovanou **distancí v meziosobních vztazích**, **partikulárností sociálních rolí** a **nepřímými způsoby sociální kontroly**“.

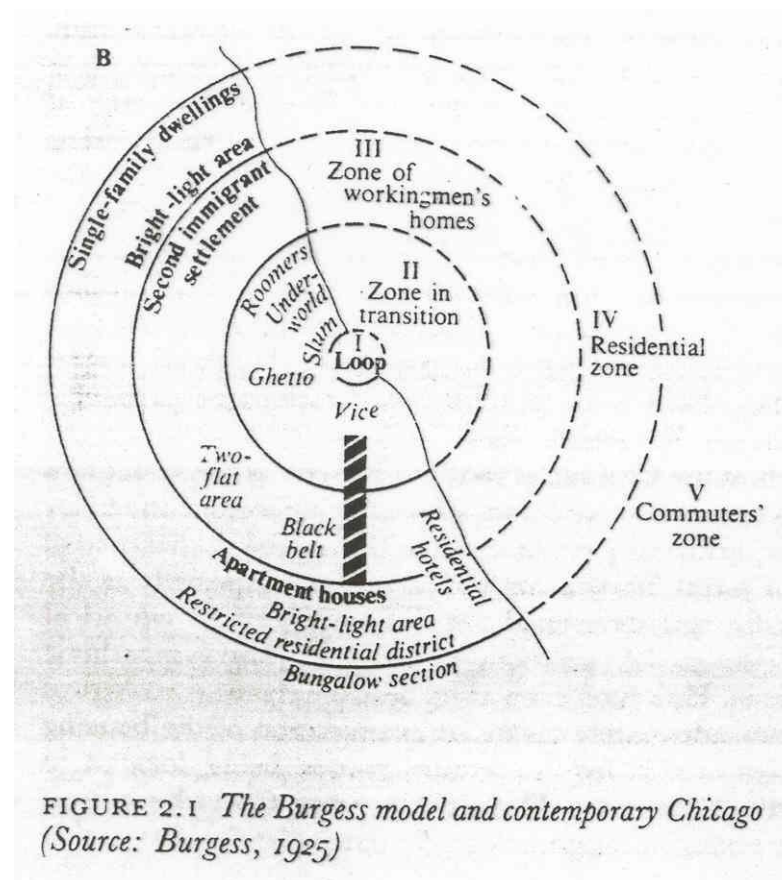
Modely prostorové struktury

- Burgessův koncentrický model
- Hoytův sektorový model
- Harrisův a Ullmanův model více jader

Burgessův model koncentrických zón

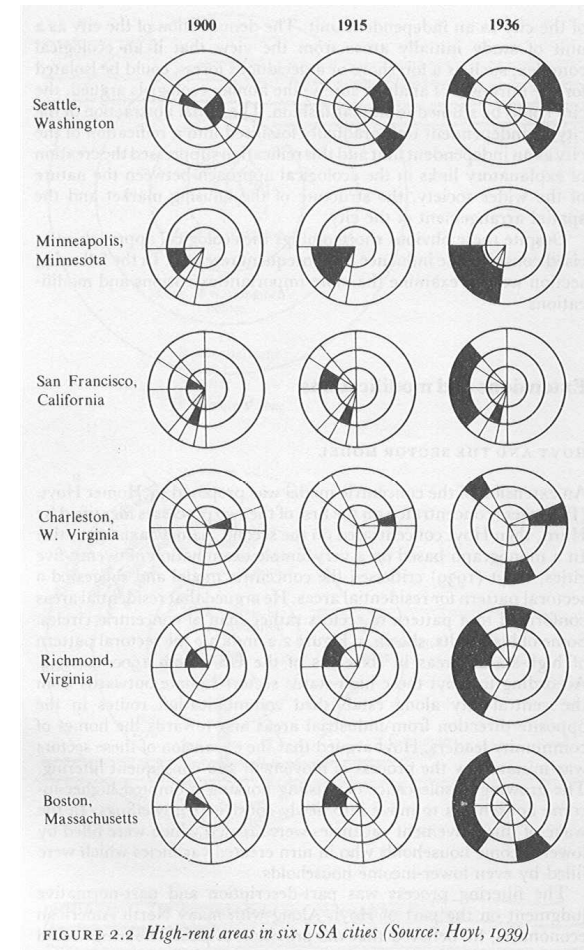
- prostorová struktura města je tvořena soustavou soustředných zón, lišících se funkcí, sociálním statusem a stavem fyzického prostředí
- I. *CBD (central business district)* soustřeďuje ekonomický, kulturní a politický život
- II. *Zóna úpadku (zone of deterioration, transition)* je přechodnou zónou vnitřního města obklopující CBD, odkud sem pronikají obchodní aktivity a lehký průmysl. Nacházejí se zde také slumy, etnické enklávy, kolonie imigrantů a ghetta. Příznačná je vysoká kriminalita.
- III. *Zóna dělnických domů* je obydlena převážně kvalifikovanými dělníky, kteří sem unikli ze zóny úpadku za lepšími životními podmínkami (druhé generace imigrantů).
- IV. *Residenční zónu* obývají vyšší vrstvy (honosné byty a rodinné domy), nacházejí se zde také nadstandardní hotely a místa koncentrace zábavy.
- V. *Zónu dojížděky (commuters zone)* tvoří předměstí a satelitní sídla.

Burgess, E.W. (1925) The growth of the city

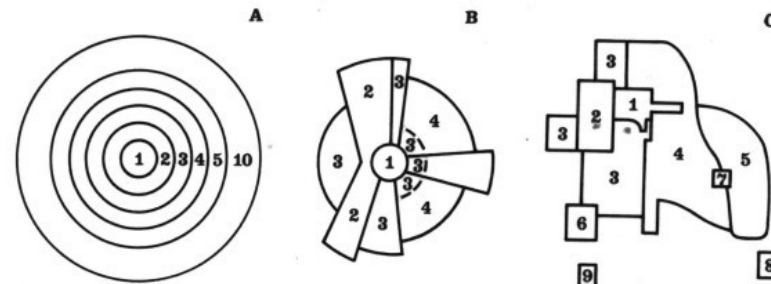
Hoytův sektorový model

- údaje o **rentě** (výši nájmů)
- oblasti s vysokým sociálním statusem v letech 1900, 1915 a 1936
- postup těchto oblastí, ležících jen v určitých **sektorech** města, směrem od centra k okrajům – stěhování a následná **filtrace** bytového fondu
- město prochází vývojem, kdy dochází k opouštění starého a už nevyhovujícího bytového fondu bohatším obyvatelstvem, na jejichž místo se stěhují chudší imigranti
- teorie **filtrace** (propadávání) významně ovlivnila bytové politiky

Harrisův a Ullmanův model

- města mají **více jader/zón**, z nichž každé se specializuje na nějakou funkci (průmysl, obchod, správu, bydlení, sport a rekreaci, ...)
- **funkční rozdělení prostoru** vzniká při rozvíjející se dělbě práce (aglomerační výhody, vzájemné odpuzování špatně slučitelných funkcí)
- teorie mnoha jader nepopírá existenci koncentrických a sektorových aspektů
- méně zobecňující pohled
- jiné měřítko sledování

Modely sociálně-prostorové struktury měst

Faktorová ekologie

- dimenze sociální prostorové diferenciace a jejich prostorové uspořádání
 - **demografický (rodinný) status** (věková struktura, velikost domácností, počet dětí) – **koncentrické zonální** uspořádání
 - **sociálně-ekonomický status** (příjmy, vzdělanostní struktura, profesní struktura, kvalita bytového fondu), výskyt sociálně-patologických jevů (neúplné rodiny, rozvodovost, potratovost) – **sektorové** uspořádání
 - **etnický (kulturní) status** (národnost, státní příslušnost, etnické složení, náboženství) – **mozaikové** uspořádání
- modely prostorové struktury města se navzájem doplňují - každý zachycuje odlišnou stránku sociální prostorové diferenciace
- Murdie, R.M. (1969): Factorial Ecology of Metropolitan Toronto 1951-61. Research Paper No. 116, Department of Geography Research Series. University of Chicago.
- Murdie, R.M. (1971): The social geography of the city: theoretical and empirical background. In: Bourne, L.S. (ed.): Internal Structure of the City: Readings on Space and Environment. New York, Oxford University Press, s. 279-290.

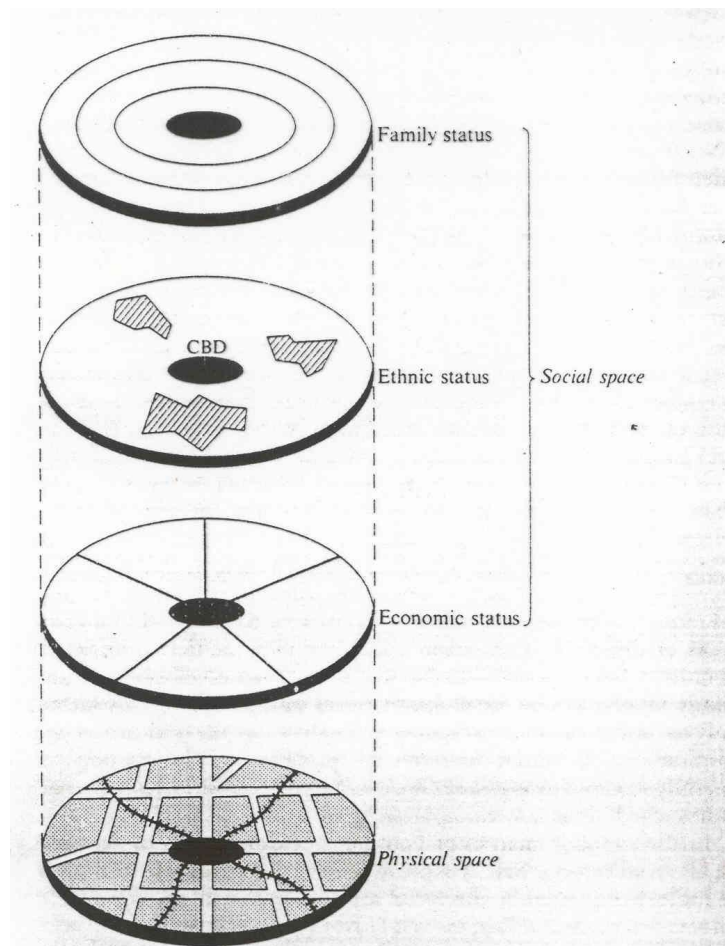

FIGURE 2.3 Spatial dimensions of urban structure (Source: Murdie, 1969)

městský způsob života: kapitalismus

- Gans (1962), Castells (1974)
 - ▣ příčinou urbanismu / městského způsobu života není městské prostředí, ale **ekonomické a společenské vztahy za kapitalismu** (podobně i Simmel)

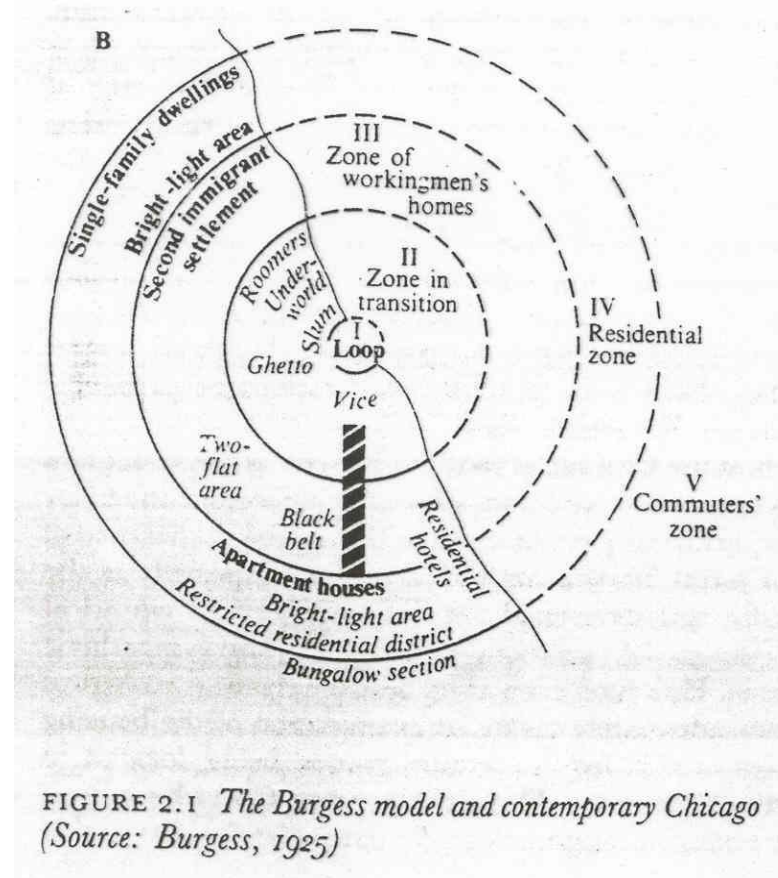
- Pickvance (1976)
 - ▣ kapitalismus, industrializace → městské prostředí;
 - ▣ kapitalismus, industrializace → městský způsob života;
 - ▣ městské prostředí → městský způsob života

městský způsob života: dělba práce

- Městský způsob života existoval i v socialistických (komunistických) společnostech. Může pak být kapitalismus příčinou urbanismu? (Ray Pahl)
- Amos Hawley (1971): industrializace, technologický režim
- Andrew Sayer (1995): **pokročilá dělba práce** a odcizení (technická dělba práce x společenská dělba práce)
- Ivan Szelenyi (1983): Urban inequalities under state socialism – výrazný vliv socialistického režimu
- Gyorgyi Enyedi (1991): urbanizace, modernizace a technologický pokrok
- Je příčinou **městské prostředí, kapitalistická společnost nebo pokročilá dělba práce** v soudobé společnosti ?

popularita Chicagské školy

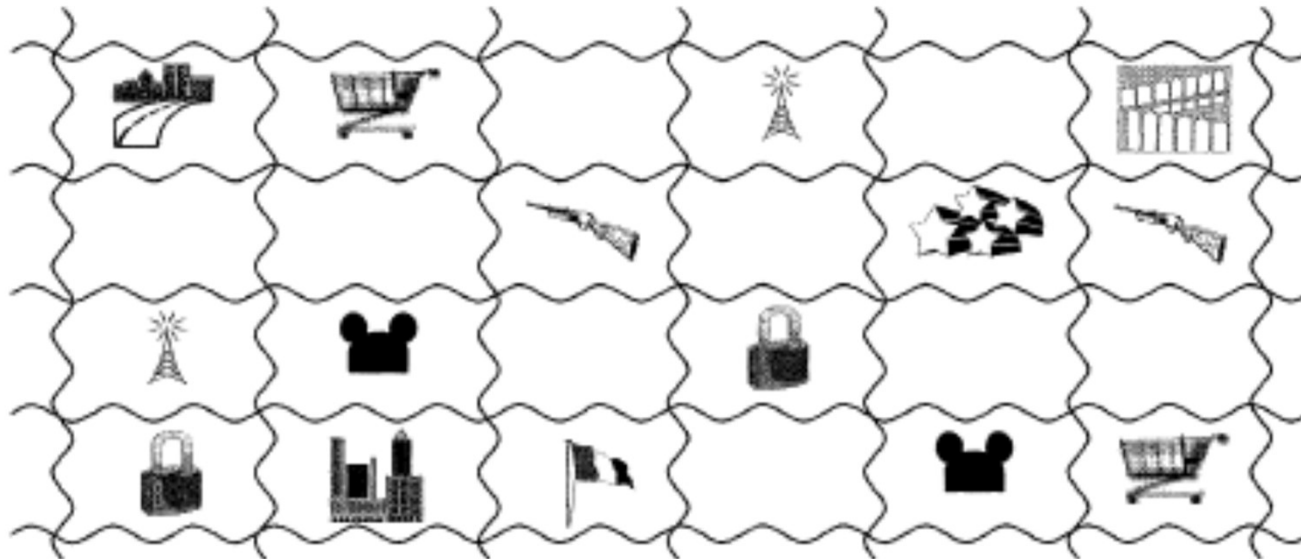
- popularita Chicagské školy v postsocialistickém Česku
- 60-90 léta 20. století (Jiří Musil)
- institucionalizace na počátku devadesátých let
- volný trh a soutěž o lokalizaci ve městě
- jednoduché ilustrativní modely prostorové struktury – prostorový fetišismus
- pozitivismus a důraz na hledání pravidelností
- malý zájem o současné teoretické diskuse, zejména kritické společenskovední perspektivy

Los Angeles

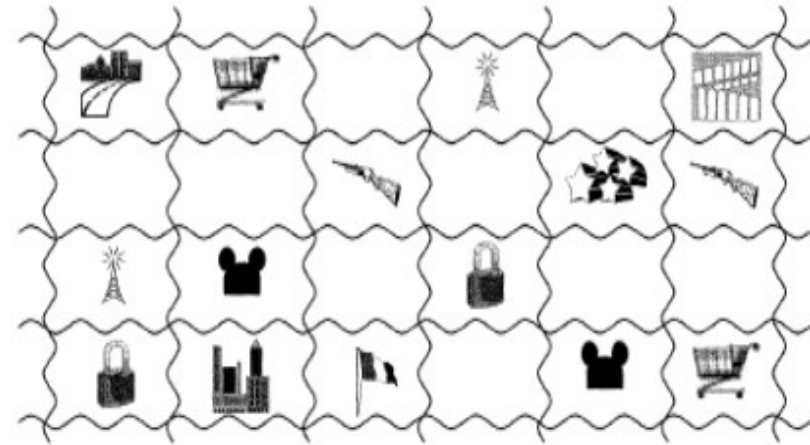
Los Angeleská škola

- Los Angeles - prototyp postmoderního města - postmetropolis
- Globalizace a ekonomická restrukturalizace
- Sociálně-prostorová dialektika nerovnosti
- Moc reprezentace
- Kritická sociálně-vědní perspektiva
- Politická ekonomie a poststrukturalismus

chaos a komplexita postmoderního města

- město **radikálně odlišné** od dob Chicaga, nový model města
- „the traditional logics of earlier urbanisms evaporated, and in the absence of a single new imperative, **multiple urban (ir)rationalities** are competing to fill the void“
- „the geographies of postmodern society – a new time-space fabric“
- **nahodilost prostorových struktur a procesů**, které je utvářejí
- **“keno” kapitalismus** – „a centerless urban form“, pexeso rozmístění funkcí a aktivit
- “urbanisation is occurring on a quasi-random field of opportunities. Capital **touches down as if by chance** on a parcel of land, ignoring opportunities on intervening lots”
- *Dear and Flusty (1998) Postmodern urbanism. Annals of the Association of American Geographers, 88, s. 50-72.*

epistemologie, percepce, reprezentace

- L.A. na první pohled vypadá jako **náhodná koláž**. To je systematicky reprodukováno v reprezentacích L.A.
- Epistemologie zdůrazňující **nahodilost a unikátnost** spíše než hledání pravidelností prostorových vzorců a opakujících se společných rysů.
- **Politika reprezentace** a snaha o zviditelnění názoru šokováním čtenářů / posluchačů.

Table 2. Elements of a Postmodern Urbanism

GLOBAL LATIFUNDIA
HOLSTEINIZATION
PRAEDATORIANISM
FLEXISM
NEW WORLD BIPOLAR DISORDER
Cybergeoisie
Protosurps
MEMETIC CONTAGION
KENO CAPITALISM
CITISTÄT
Commudities
Cyburbia
Citidel
In-Beyond
Cyberia
POLLYANNARCHY
DISINFORMATION SUPERHIGHWAY

postmetropolis (E.W Soja)

- Flexibly specialised Postfordist Industrial Metropolis
- Globalized city-region or Cosmopolis
- Postsuburban Exopolis or Megacity
- Fractal City of intensified inequalities and social polarization
- Carceral Archipelago of fortified cities
- Collection of hyperreal Simcities (daily life lived as computer game)

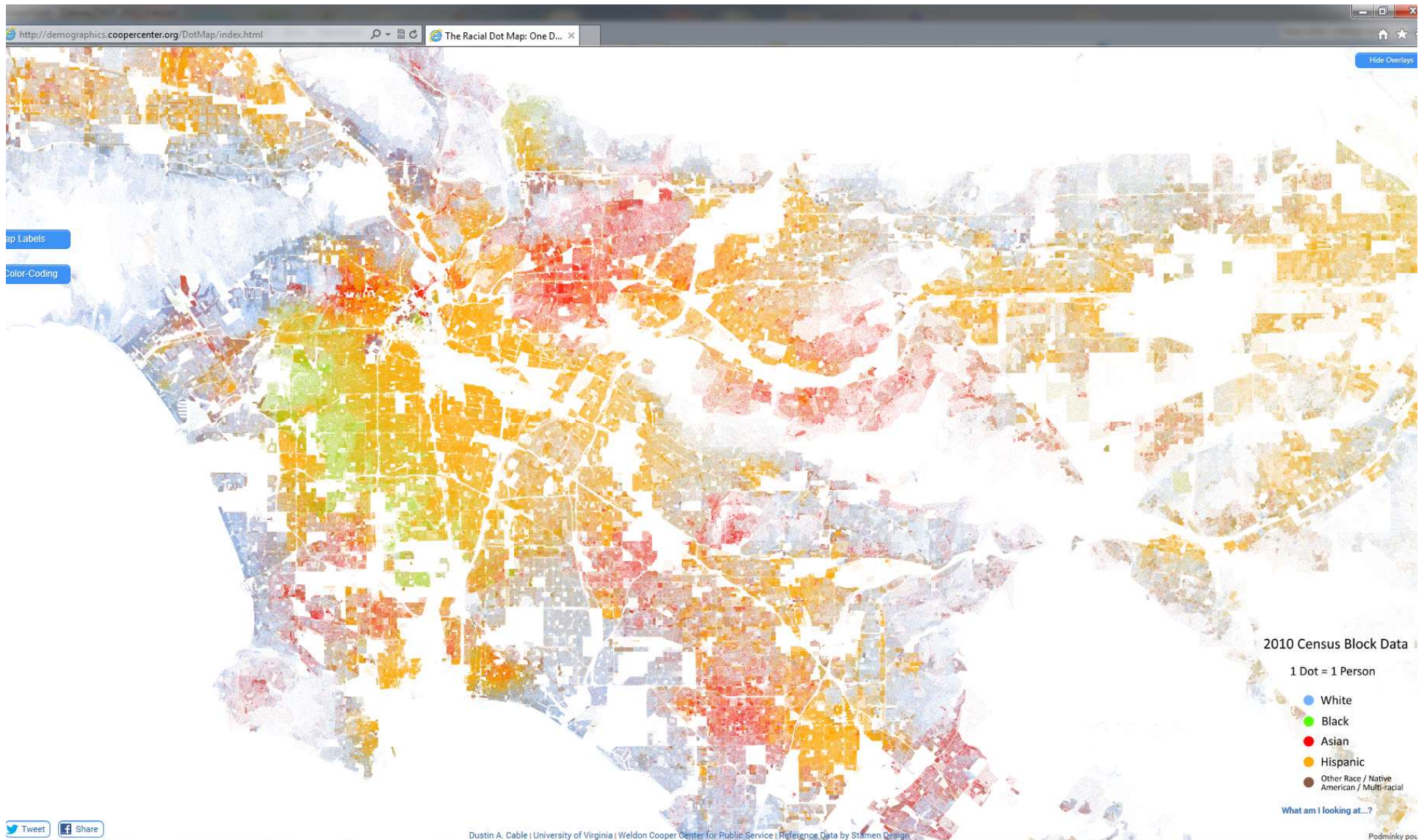
globalizace a (post)fordismus

- globalizace: procesy, které utvářejí město, nelze spojit jen s městem samotným
- role produkce ve formování města: současné město není jen postindustriálním městem
- role kultury:
 - spotřeba
 - reprezentace a imaginace
 - rozmanité sociální světy minorit
- paralelní produkce a spotřeby sociálně odlišných světů

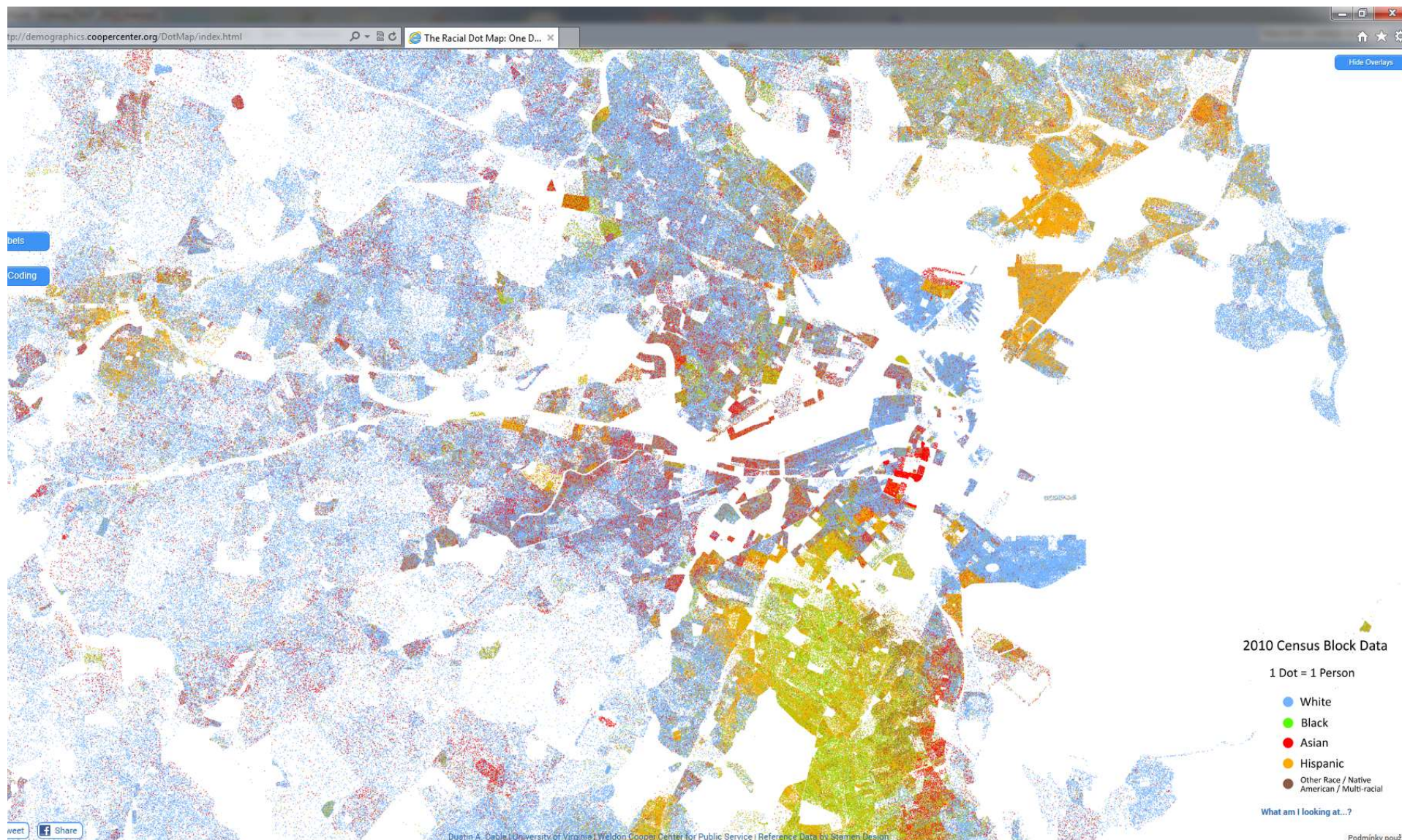
segregované město

- trh práce, sociální nerovnost a segregace
- segregace (mono-ethnic spaces) a rozmanitost (multi-ethnic spaces)
- veřejný prostor a jeho privatizace
- utváření uzavřených soukromých světů – gated communities
- Cyberspace and Simcity: co je reálné město ?

Los Angeles

Boston

New York

exopolis: město a městský region

- Polycentrická metropole
- Postsuburbanizace
- Městský / metropolitní region

- Tradiční pravidelnosti skryté v na první pohled složité textuře postmoderní metropole

politická ekonomie a poststrukturalismus

- kritická sociálně-vědní perspektiva
- neomarxismus a post-marxismus
- poststrukturalismus
- feminismus
- postkolonialismus
- sociální nerovnost
- konflikt
- nerovnoměrný prostorový rozvoj
- sociální spravedlnost
- prostorová spravedlnost
- emancipace
- diskurz a diskurzivní praktiky
- reprezentace
- simulace

Z Chicaga do Los Angeles

Chicago x Los Angeles

□ Chicagská škola

- ▣ moderní město - modernismus
- ▣ řád, pravidelnosti, funkční vazby
- ▣ centralita jako základní princip organizace prostoru
- ▣ soustředné kruhy a jejich varianty

□ Los Angeleská škola

- ▣ postmoderní město - postmodernismus
- ▣ nahodilost, neuspořádanost, multi-necentralita
- ▣ multiplicita procesů organizace prostoru – recombination
- ▣ koláž pexesa

dynamika prostorové organizace

- **Chicago (1920s)**
 - společnost a ekonomika organizovaná v rámci městských regionů – růst založený na importu surovin ze západu a exportu výrobků na trhy měst východního pobřeží
 - interní ekonomická logika, politická kontrola a sociální integrita městského regionu
 - **kruhy na vodní hladině – jeden impuls**

- **Los Angeles (2000s)**
 - globální ekonomika, paralelní globální a lokální světy
 - globální investice selektivně využívají specifické lokality v metropolitním prostoru
 - náhodnost v rozmístění nových lokalit/“hot spots“ v městské krajině
 - **bublající fontána**

relevance Chicaga a Los Angeles

- **nové prvky** v krajině měst vyplývají ze společenské logiky daného období
- v krajině měst se kloubí cesty dlouhodobého **historického vývoje** a **současné praktiky** nastolující nové vývojové cesty
- krajina měst odráží **multiplicitu socioekonomických logik**
- dnešní vývoj měst přináší **transformace historických struktur** a **utváření nových lokalit**
- obojí, **Chicago a Los Angeles existují v současných městech**

Welcome to L.A.

